

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом ректора

26.11.2024 № 324/ср
(число, місяць, рік)

ІНСТРУКЦІЯ № 1/ЦЗ-2024
з техногенної безпеки, цивільного захисту
та дій у надзвичайних ситуаціях

1. Загальні положення

1.1. Інструкція розроблена згідно з нормами Кодексу цивільного захисту України, інших нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки (ЦЗ та ТБ).

1.2. Працівники академії повинні дотримувати загальні вимоги законодавства України з ЦЗ та ТБ, інструкцій із охорони праці та цієї Інструкції.

1.3. До системи заходів захисту від надзвичайних ситуацій (НС) входять:

- планування і здійснення необхідних заходів для захисту працівників та об'єктів господарювання;
- підтримання в готовності до застосування сил і засобів із запобігання виникненню та ліквідації наслідків НС;
- забезпечення своєчасного оповіщення працівників про загрозу виникнення або при виникненні НС.

2. Дії в надзвичайних ситуаціях у зоні бойових дій або під час війни

2.1. Дії в надзвичайній ситуації або в зоні бойових дій

Зберігати спокій і концентрацію уваги.

Що робити після отримання сигналу «Увага всім!»

Якщо ви почули звуки сирен, переривчасті гудки підприємств або звуки гучномовця, що тривають протягом кількох хвилин, це означає попереджувальний сигнал «Увага всім!»

Увімкнути радіо. Інформація передається офіційними каналами протягом п'яти хвилин після сигналу. Після повідомлення виконувати інструкції. Залишати радіоканали увімкненими — через них може надходити подальша інформація.

Як підготуватися:

- дізнатися, де розташовані найближчі укриття, і перевірити стан підвального приміщення;
- перевірити наявність аварійного виходу;
- зробити запаси питної і технічної води, продуктів тривалого зберігання;
- перевірити наявність в аптечці засобів домедичної допомоги й продумати, які ліки можуть знадобитися протягом тривалого часу;
- підготувати засоби пожежогасіння;
- подбати про альтернативні засоби освітлення приміщення на випадок відключення енергопостачання (ліхтарик, свічки);
- зібрати найнеобхідніші речі та документи на випадок термінової евакуації або переходу до сховищ;

2.2. Дії в зоні бойових дій або в надзвичайній ситуації за участю озброєних людей

Завжди носити із собою документ, що посвідчує особу. Гроші та документи тримати в різних місцях.

Тримати біля себе записи про групу крові (свою і близьких родичів) та інформацію про можливі проблеми зі здоров'ям, наприклад алергію на медичні препарати, хронічні захворювання.

Дізнатися, де розташовані сховища та укриття, найближчі до вашої роботи й місць, які ви часто відвідуєте.

Намагатися якнайменше перебувати поза житлом і роботою, зменшити кількість поїздок без важливої причини, уникати місць скупчення людей.

При виході з приміщень дотримувати правила правої руки й пропускати вперед тих, хто потребує допомоги, — це допоможе уникнути тисняви.

Не вступати в суперечки з незнайомими людьми, щоб уникнути можливих провокацій.

У разі надходження інформації з офіційних каналів державних органів влади про можливу небезпеку передати її іншим людям: родичам, сусідам, колегам.

За появи озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно залишити небезпечний район, якщо є змога.

Уникати колон техніки й не стояти біля військових машин, які рухаються.

Поінформувати органи правопорядку, місцеві органи, військових про людей, які здійснюють протиправні та провокативні дії.

У разі потрапляння в район обстрілу сховатися в найближчому сховищі або укритті та не виходити ще деякий час після закінчення обстрілу. Якщо таких сховищ поблизу немає, використовувати нерівності рельєфу, наприклад канави, окопи, вирви від вибухів.

У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу сховищ лягти на землю головою в бік, протилежний до вибухів, і прикрити голову руками або речами.

Якщо поряд із вами поранено людину, надати першу допомогу й викликати швидку допомогу, представників ДСНС, органів правопорядку, за потреби — військових. Не намагатися надати допомогу пораненим, доки не завершився обстріл.

Якщо ви стали свідком поранення або смерті людей, а також протиправних дій, наприклад арешту, викрадення, побиття, повідомити Національній поліції за телефоном «102».

Яких дій уникати:

- наближатися до вікон, якщо почули постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій, стояти чи перебігати під обстрілом;
- сперечатися з озброєними людьми, фотографувати й робити записи в їхній присутності;
- демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- підбирати покинуту зброю і боєприпаси;
- торкатися вибухонебезпечних і підозрілих предметів, намагатися розібрати їх чи перенести в інше місце. Натомість негайно повідомити про їхнє розташування територіальним органам ДСНС і Національній поліції за телефоном «101» та «102»;
- носити армійську форму або камуфльований одяг. Ліпше носити одяг темних кольорів, що не привертає уваги. Уникати будь-яких символів, які можуть викликати неадекватну реакцію.

2.3. Дії під час обстрілу стрілецькою зброєю

Під час стрілянини найліпше сховатися в захищеному приміщенні. Якщо це неможливо, варто лягти, прикрившись предметами, які здатні захистити від уламків і куль.

Якщо ви потрапили під стрілянину на відкритому місці, ліпше впасти на землю та закрити голову руками. Ефективним захистом буде будь-який виступ, навіть тротуар, заглиблення в землі або канава. Укриттям також може стати бетонна смітцева урна або сходинки ганку. Не ховатися за автомобілями або кіосками, які часто стають мішенями.

Згрупуватися, лягти в позу ембріона. Розвернутися ногами в бік стрілянина. прикривши голову руками та відкривши рот, щоб близький вибух не завдав шкоди барабанним перетинкам. Чекати, доки стрілянина не вшухне, а пострілів не буде протягом принаймні п'яти хвилин.

2.4. Дії під час артобстрілів

Під час артилерійського, мінометного обстрілів або авіаційного нальоту не залишатися в під'їздах, під арками й на сходових клітках.

Небезпечно ховатися в підвалах панельних будинків, біля автомобільної техніки, автозаправних станцій і під стінами будинків із легких конструкцій. Такі об'єкти неміцні, можна опинитися під завалом або травмуватися.

Якщо вогонь артилерії, мінометний обстріл, авіаційне бомбардування застали вас на шляху, необхідно лягти на землю, де є виступ або хоча б у невелике заглиблення. Захист можуть надати бетонні конструкції, окрім тих, які можуть обвалитися або загорітися, траншеї, неглибокі підземні колодязі, широкі труби водостоку й канави.

Закривати долонями вуха та відкривати рот, щоб врятуватися від контузії чи від баротравми.

Не розбирати завали самостійно, чекайте фахівців із розмінування і представників аварійно-рятувальної служби.

2.5. Дії під час артилерійських обстрілів системами залпового вогню

Організувати постійне спостереження, постійно тримати в полі зору будівлі й споруди, які розташовані поруч та які можливо використовувати як укриття. Після сигналу спостерігача є декілька секунд для того, щоб сховатися.

Ховатися в підвалі або в іншому заглибленому приміщенні. Вибирати місце в кутку між несучими стінами та недалеко від вікон і дверей, щоб миттєво залишити будинок у разі потрапляння снаряду.

Не виходити з укриття, не почекавши хоча б 10 хвилин після завершення обстрілу, адже після залпу зазвичай уточнюють результати стрільби й коригують вогонь або змінюють позиції.

3. Дії в разі надзвичайних ситуацій природного характеру

3.1. Сильний вітер (смерч, шквал)

Небезпека від чинників сильних вітрів, шквалів і смерчів:

- травмування, а інколи й загибель людей;
- руйнування інженерних споруд і систем життєзабезпечення, доріг та мостів, промислових і житлових будівель, особливо верхніх поверхів та дахів;
- перекидання телеграфних стовпів, виривання дерев і утворення завалів.

Сильні вітри зазвичай супроводжуються зливами, що призводить до затоплення місцевості.

Дії в можливій зоні стихійного лиха

У разі загрози стихійного лиха та при отриманні штормового попередження уважно вислухати інформацію по місцевих каналах телебачення і радіо про обстановку та рекомендації щодо порядку дій.

Без нагальної потреби не займати телефонну лінію, щоб можна було зателефонувати до вас.

Зберігати спокій, попередити сусідів, колег, надати допомогу людям з інвалідністю, дітям і літнім людям.

За значної загрози для життя можлива евакуація з небезпечної території.

Вимкнути всі прилади з електромережі

Прибрати або закріпити речі, які може пошкодити вітер.

Щільно зачинити вікна, двері, горищні люки й вентиляційні отвори. Віконне скло, якщо є змога, захистити віконницями або щитами. Покласти в будинку на підлогу речі, що можуть впасти й спричинити травми. Не ставити стільці, якими часто користуєтеся, біля вікна з великими шибками.

Отримавши штормове попередження, не відправляти дітей до школи, дитячого садочка або на прогулянку. Щоб запобігти паніці й травматизму, навчити дітей діям під час стихійного лиха. Контролювати їхнє перебування і заняття.

3.2. Ураган (буря, гроза, злива)

У разі штормового попередження провести запобіжні роботи: зачинити двері, приміщення на горищі, слухові вікна, вентиляційні отвори. Великі вікна й вітрини оббити дошками. Шибки заклеїти смужками паперу або тканини, а якщо можливо, вийняти. Двері й вікна з підвітряного боку залишити відчиненими, щоб урівноважити внутрішній тиск у будівлі.

Вимкнути енергетичні мережі.

Припинити зовнішні роботи. Запаситися електричними ліхтарями, газовими лампами, свічками. Запаситися водою на дві — три доби. Підготувати похідні плити, газові плити, примуси. Запаситися продуктами харчування і медикаментами, особливо перев'язувальними матеріалами. Радіоприймачі й телевізори тримати постійно увімкненими

Перебуваючи в будинку, стерегтися поранень осколками скла, що розлітаються. Для цього відійти від вікон і встати впритул до простінку. Можна використовувати також міцні меблі. Найбільш безпечним місцем є сховища ЦО, підвали або приміщення перших поверхів цегляних і кам'яних будинків.

Не виходити на вулицю одразу після послаблення вітру, тому що через кілька хвилин порив може повторитися. Якщо це все-таки необхідно, триматися подалі від будівель і споруд, високих парканів, стовпів, дерев, щогл, опор, проводів.

Заборонено перебувати на шляхопроводах, наближатися до місць зберігання легкозаймистих або сильнодіючих отруйних речовин.

Пам'ятати, що здебільшого люди зазнають травмвань від уламків скла, шиферу, черепиці, покрівельного заліза, зірваних шляхових знаків: від деталей оздоблень фасадів і карнизів; від предметів, що зберігаються на балконах і лоджіях.

Перебувати в пошкодженій будівлі небезпечно: вона може обвалитися під новим натиском вітру.

Стерегтися розірваних електропроводів, які можуть бути під напругою.

Ураган (смерч) може супроводжуватися грозою (бурею). Уникати ситуацій, під час яких збільшується ймовірність ураження блискавкою: не ховатися під деревами які стоять окремо; не підходити до ліній електропередач тощо.

Не піддаватися паніці. Діяти грамотно й свідомо, утримуватися від нерозумних вчинків, надавати допомогу потерпілим.

3.3. Землетрус, обвал будівлі

У разі землетрусу та обвалу будівлі діяти за такими правилами:

- покликати на допомогу. Якщо хтось відгукнувся, повідомити про місце перебування і що сталося;
- спокійно чекати, поки розберуть завал;
- якщо ніхто не відповідає, спробувати вивільнити руки й ноги;
- визначити, якими предметами завалено. Якщо вони не надто важкі, обережно розбирати завал. Намагатися не зачепити те, на чому все тримається;
- якщо не видно, чим завалено, або предмети, які на вас упали, дуже важкі, кликати на допомогу;
- якщо ніхто не чує, знову спробувати розібрати завал;
- звільнившись, оглянути себе. За потреби надати собі першу допомогу: зупинити кровотечу, зафіксувати зламану кінцівку;
- якщо не зможете вибратися з будинку, сповістити про себе мобільним телефоном, стукати по трубах опалення, голосно кликати на допомогу;
- намагатися уникнути переохолодження: постелити щось на підлогу, лягти на бік, підклавши під себе руку, коліна підтягнути до грудей.

4. Дії в разі надзвичайних ситуацій техногенного характеру

4.1. Аварії (катастрофи) на хімічно небезпечних об'єктах

Найбільшу небезпеку становлять аварії на хімічно небезпечних об'єктах, які виробляють, використовують у технологічному процесі виробництва, зберігають і транспортують аміак, хлор, азотну кислоту, сірчану кислоту, сірчаний ангідрид. Аварії можуть супроводжуватися викидом небезпечних хімічних речовин в атмосферу й на поверхню ґрунту. Вдихання зараженого повітря може призвести до ураження органів дихання, а також очей, шкірних покривів та інших органів.

Дії при оповіщенні про хімічне зараження.

Отримавши інформацію про викид в атмосферу небезпечних хімічних речовин і небезпеку хімічного зараження:

1. Надягти засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) органів дихання, найпростіші засоби захисту шкіри (плащі, накидки) та залишити район аварії.

2. Якщо відсутні ЗІЗ і вийти з району аварії неможливо:

- залишатися в приміщенні, увімкнути гучномовець міського радіомовлення (радіоприймач);
- чекати повідомлення відділу з мобілізаційної роботи, з питань НС;
- щільно зачинити вікна й двері, димоходи, вентиляційні отвори, люки;
- вхідні двері завісити шторою, використовуючи ковдри й будь-які щільні тканини;
- заклеїти щілини у вікнах і стики рам плівкою, лейкопластирем або папером.

Запам'ятайте! Надійна герметизація приміщення унеможливорює проникнення небезпечних хімічних речовин. Залишаючи приміщення, відключити джерела електроенергії, взяти із собою документи, необхідні речі, надіти протигаз або ватно-марлеву пов'язку, накидку або плащ, гумові чоботи.

Виходити із зони хімічного зараження в бік, протилежний напрямку вітру.

Обходити переходи через тунелі, яри, лощини — у низьких місцях може бути висока концентрація небезпечних хімічних речовин.

Почувши розпорядження про евакуацію, бути уважними до вказівок і ретельно виконувати їх.

При евакуації транспортом уточнити час і місце посадки. Попередити про евакуацію і від'їзд колег, сусідів, родичів.

Вийшовши із зони зараження, зняти верхній одяг і провітрити його на вулиці. Прийняти душ, умитися з милом, ретельно вимити очі й прополоскати рот.

За підозри на ураження небезпечними хімічними речовинами виключити будь-які фізичні навантаження, прийняти велику кількість рідини (чай, молоко тощо) та звернутися до медичного працівника або до медичного закладу.

4.2. Аварії на залізничному та автомобільному транспорті під час перевезення небезпечних вантажів.

4.2.1. Займання, витік небезпечного вантажу, пошкодження тари або ємностей із небезпечним вантажем можуть призвести до вибуху, пожежі, опіків, отруєння, захворювання людей.

Інформацію про аварії і про те, що робити в кожному конкретному випадку, отримують із повідомлення, яке передає відділ з мобілізаційної роботи, питань НС через радіотрансляційну мережу або через гучномовний зв'язок служби охорони громадського порядку, газотехнічної служби тощо.

Периметр небезпечної зони в разі аварії на транспорті огорожують спеціальними знаками.

Основний спосіб захисту — своєчасно залишити небезпечну зону або осередок ураження.

Якщо ви не змогли залишити приміщення до підходу отруйної хмари, необхідно залишатися у приміщенні; загерметизувати вікна, двері, вентиляційні отвори; надіти засоби захисту (ватно-марлеву пов'язку, рушник), змочені водою.

Про можливість повернутися до місця проживання (роботи) повідомляють після ліквідації наслідків аварійної ситуації через засоби масової інформації.

4.2.2. Дії при ураженні небезпечними хімічними речовинами

Захистити органи дихання від подальшої дії небезпечних хімічних речовин.

Аміак — безбарвний газ із різким запахом, легший за повітря, горючий, розчинний у воді. Небезпечний при вдиханні. Пари сильно подразнюють органи дихання, очі та шкіру. Перевозять у скрапленому стані під тиском. При виході в атмосферу димить. Пари утворюють із повітрям вибухонебезпечні суміші. Ємності можуть вибухати при нагріванні. У порожніх ємностях утворюються вибухонебезпечні суміші.

Ознаки отруєння: прискорене серцебиття, порушення частоти пульсу, нежить, кашель, різь в очах і сльозотеча, важке дихання, при тяжкому отруєнні — нудота і порушення координації руху, маревний стан. Дотик до шкіри спричиняє хімічний опік. При високих температурах можливий смертельний кінець.

ЗІЗ: на об'єктах, що використовують аміак, — промислові марки КД і М, ізольовані й киснево-ізольовані протигази. За їх відсутності — ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 5%-вим розчином лимонної кислоти.

У разі витоку аміаку:

- триматися навітряного боку;
- входити до зони аварії тільки в повному захисному одязі;
- дотримувати заходів пожежної безпеки. Не курити, не використовувати відкритий вогонь;
- надати потерпілим першу медичну допомогу. Відправити людей із осередку ураження на медичне обстеження;
- вимити очі й відкриті ділянки тіла після виходу із зони зараження і звернутися по медичну допомогу.

Допомога потерпілому:

- одягнути на потерпілого протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 5%-вим розчином лимонної кислоти;
- вивести потерпілого із зони зараження;
- закапати потерпілому в очі дві-три краплі 30%-вого розчину альбуциду, в ніс — оливкову олію;
- промивати слизові оболонки й шкіру потерпілого водою або 2%-вим розчином борної кислоти не менше ніж 15 хв;
- забезпечити потерпілому спокій і тепло. Доправити його до лікувального закладу.

Азотна кислота — безбарвна рідина, важча за воду, розчинна у воді, на повітрі димить. Пари важчі за повітря. Не горить. Запалює всі горючі речовини. Вибухає в присутності мінеральних розчинників, насамперед спирту й скипидару. Небезпечна при вдиханні, ковтанні та при попаданні на шкіру й слизові оболонки. Спричиняє важкі опіки шкіри.

Ознаки отруєння: дертя у горлі, утруднене дихання, сухий кашель, задишка, клекотить дихання, подразнення слизової оболонки очей, рота, носа, стравоходу та шлунку, опік губ, шкіри, підборіддя, пронизливі болі за грудьми, у ділянці шлунка, нестерпима блювота з кров'ю, охриплість голосу. Можливий спазм і набряк гортані, легень.

ЗІЗ: на об'єктах, що використовують азотну кислоту, — промислові марки В і БКФ, ізольовані й киснево-ізольовані протигази. За їх відсутності — ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2%-вим розчином харчової соди.

Допомога потерпілому:

- одягнути на потерпілого протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 2%-вим розчином харчової соди;
- винести потерпілого із зони зараження на свіже повітря. Очі та шкіру потерпілого промивати великою кількістю проточної води або 2%-вим розчином харчової соди;
- доправити потерпілого до лікувального закладу.

Сірчана кислота — безбарвна масляниста рідина. На повітрі повільно випаровується. Сильний окислювач. Добре розчиняється у воді. Із водою реагує з виділенням тепла та бризок. Не горить. Обезводнює дерево, підвищує його чутливість до горіння. Запалює органічні

розчинники та мастила. Небезпечна при вдиханні, ковтанні й при попаданні на шкіру та слизові оболонки.

Ознаки отруєння: подразнення в горлі, затруднене дихання, сухий кашель, задишка, клекотить дихання, роздратування слизових оболонок очей, носа, опіки губ, шкіри, підборіддя, пронизливі болі за грудьми, у ділянці шлунку, нестерпима блювота з кров'ю, охриплість голосу. Можливий спазм і набряк гортані.

ЗІЗ: на об'єктах, що використовують сірчану кислоту, — ізольовані й киснево-ізольовані протигазу. За їх відсутності — ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2%-вим розчином харчової соди.

Допомога потерпілому:

- одягнути на потерпілого протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 2%-вим розчином харчової соди;
- винести потерпілого із зони зараження на свіже повітря;
- зняти протигаз, забруднений одяг і взуття;
- зробити штучне дихання методом «рот у рот» за відсутності дихання у потерпілого;
- промивати очі та шкіру потерпілого великою кількістю проточної води або 2%-вим розчином харчової соди;
- доправити потерпілого до лікувального закладу.

Метан. У разі отруєння вивести потерпілого із зони зараження. У разі зупинки дихання зробити потерпілому штучне дихання.

Чадний газ. У разі отруєння вивести потерпілого із зони зараження. За потреби зробити штучне дихання. Звернутися по допомогу до медичного працівника або доправити потерпілого до медичного закладу.

4.3. Радіаційна небезпека

Чинники небезпеки радіації: забруднення навколишнього середовища; загибель людей. Унаслідок можливого атомного вибуху ймовірно виникнення сильних руйнувань на значній території.

Дії в разі загрози виникнення радіаційної небезпеки:

- не панікувати, слухати повідомлення, дізнатися про час і місце збору для евакуації;
- упакувати в герметичні пакети та скласти у валізу документи, цінності й гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас консервованих продуктів на дві — три доби, питну воду. Підготувати найпростіші засоби санітарного оброблення — мильний розчин для оброблення рук;
- зменшити можливість проникнення радіаційних речовин у приміщення — щільно зачинити вікна та двері, щілини заклеїти;
- від'єднати перед виходом із приміщення всі електроприлади від електромережі.

Дії в разі раптового виникнення радіаційної небезпеки

Зачинитися негайно в будинку після одержання повідомлення про радіаційну небезпеку. Стіни дерев'яного будинку послаблюють іонізуюче випромінювання вдвічі, цегляного — у 10 разів. Заглиблені укриття (підвали): з покриттям із дерева — у 7 разів, з покриттям із цегли або бетону — у 40—100 разів.

Уникати паніки, слухати повідомлення відділу з мобілізаційної роботи, питань НС.

Зменшити можливість проникнення радіаційних речовин у приміщення — щільно зачинити вікна та двері, щілини заклеїти.

Провести йодну профілактику.

Йодистий калій вживати після їжі разом із чаєм, соком або водою раз на день протягом семи діб:

- дорослим — по 0,125 г на один прийом.

Наносити на поверхню кінцівок рук настоянку йоду у вигляді сітки раз на день протягом семи діб.

Уточнити місце збору та час початку евакуації.

Перед виходом із приміщення вимкнути джерела електропостачання, взяти підготовлені речі.

Надіти протигаз (респіратор, ватно-марлеву пов'язку), верхній одяг (плащ, пальто, накидку), гумові чоботи.

Після прибуття на нове місце перебування провести дезактивацію засобів захисту, одягу, взуття та санітарне оброблення шкіри на спеціально обладнаному пункті або самостійно:

- зняти верхній одяг, ставши спиною проти вітру, витрусити його;
- повісити одяг на перекладину, віником або щіткою змести з нього радіоактивний пил та вимити водою;
- обробити відкриті ділянки шкіри водою або розчином (типу ППІ-8). Для оброблення шкіри можна використовувати марлю чи рушники.

Дізнатися у виконавчих органах місцевої ради адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

Використовувати для харчування лише консервацію і продукти, що зберігалися у зачинених приміщеннях і не зазнали радіоактивного забруднення. Не вживати овочі, які росли на забрудненому ґрунті. Не пити молоко від корів, які пасуться на забруднених пасовиськах.

Пам'ятайте:

- не пити воду з відкритих джерел та з мереж водопостачання після офіційного оголошення радіаційної небезпеки. Уникати тривалого перебування на забрудненій території;
- робити щодня вологе прибирання у приміщеннях, бажано з використанням мийних засобів;
- користуватися засобами захисту в разі перебування на відкритій, забрудненій радіоактивними речовинами місцевості. Для захисту органів дихання — протигазом, респіратором, ватно-марлевою пов'язкою, зволоженою марлевою пов'язкою, хустинкою або будь-якою частиною одягу. Для захисту шкіри — спеціальним захисним одягом типу ОЗК, плащем із каптуром, накидкою, комбінезоном, гумовим взуттям і рукавицями.

4.4. Небезпечні предмети й речовини

Якщо виявили небезпечні речовини й предмети (снаряди, бомби, міни тощо), а також хімічні речовини у вигляді аерозолю, пилу, у крапельно-рідинній формі з неприємним запахом:

- не доторкатися до небезпечних речовин і предметів;
- припинити доступ до них;
- повідомити диспетчера оперативно-рятувальної служби за номером «101», відділ із мобілізаційної роботи, питань НС і сприяння правоохоронним органам;
- вийти за межі зони зараження (забруднення);
- видалити отруйні речовини (якщо вони потрапили на шкіру, одяг, взуття) тампоном зі старого одягу, папером або іншими підручними засобами;
- обробити відкриті частини тіла водою, бажано з милом, прополоскати рот, гортань, ніс, очі;
- звернутися до лікарні, якщо є ознаки ураження.

Розробив:

Інженер ЦЗ

Н. ВОЛКОВА

Погоджено:

Проректор з АГР

О. ПЕЛИХ

Начальник відділу ОП

В. ТЕОРЛО